

Opleiding en werkgelegenheid bij ouderen

INTERNATIONAAL

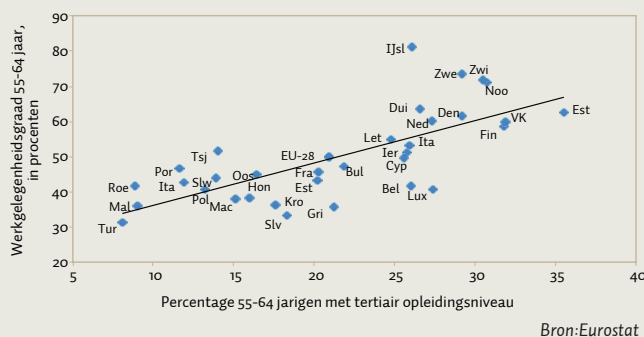
Opleiding is cruciaal om een baan te vinden en te behouden. Hoe hoger opgeleid, hoe beter de kansen op werk. Dit geldt zo voor jongeren, maar ook voor ouderen. De figuur geeft voor verschillende Europese landen de relatie weer tussen de werkgelegenheidsgraad en het aandeel hogeropgeleiden binnen de leeftijdsgroep van 55–64-jarigen. In 2013 was gemiddeld de helft (50,1 procent) van de 55–64-jarigen in de EU-28 tewerkgesteld en had één op de vijf (20,9 procent) een universitaire of hogere beroepsopleiding genoten. Nederland scoorde beter met een werkgelegenheidsgraad van 60,1 procent bij de 55–64-jarigen en een aandeel van 27,3 procent hogeropgeleiden. Een land als Italië daarentegen kende een werkgelegenheidsgraad van 44 procent bij deze leeftijdsgroep. Het aandeel aan hogeropgeleiden bedraagt er ook slechts 11,9 procent. Ondanks de vele nationale verschillen is er een sterk verband tussen beide variabelen. Hogeropgeleiden werken meer en langer. Een eenvoudige regressieanalyse suggereert dat een stijging van het aandeel hogeropgeleiden met 1 procent resulteert in een verhoogde werkgelegenheidsgraad van 1,2 procent. Dit zou impliceren dat een gemiddeld hoger opleidingsniveau ook leidt tot meer werkgelegenheid bij lagergeschoolden.

Opleiding is dan ook een effectief wapen in het beantwoorden van de uitdagingen van een vergrijzende samenleving. We leven met z'n allen langer en gezonder, waardoor we ook met z'n allen langer moeten werken. In Nederland gaat de pensioenleeftijd stapsgewijs omhoog naar 67 jaar in 2021. Hiertegenover staat dat ouderen steeds beter opgeleid zullen zijn. Cijfers van de Nederlandse beroepsbevolking tonen aan dat het aandeel

hogeropgeleiden stijgt tot 29,9 procent bij de 45–54-jarigen, 36,6 procent bij de 35–44-jarigen en zelfs 42,9 procent bij de 25–34-jarigen. Het langer werken zal voor een steeds grotere groep haalbaar worden.

De figuur toont ook landen die ondermaats presteren. Een voorbeeld is België waar slechts 41,7 procent van de ouderen werkt ondanks een hoog opleidingsniveau (26 procent heeft een tertiair diploma). Een combinatie van factoren ligt hier aan de basis. De hoge loonkosten van oudere werknemers en mogelijkheden van vervroegde uittreding zijn voorname redenen. Zulke factoren verhinderen dat hogere opleiding ook effectief resulteert in meer werkgelegenheid. ■ **STEVEN VANNESTE** (BNP PARIBAS FORTIS)

Opleidingsniveau en werkgelegenheid bij 55-64 jarigen, 2013

Woonduur koopwoningen

WONINGMARKT

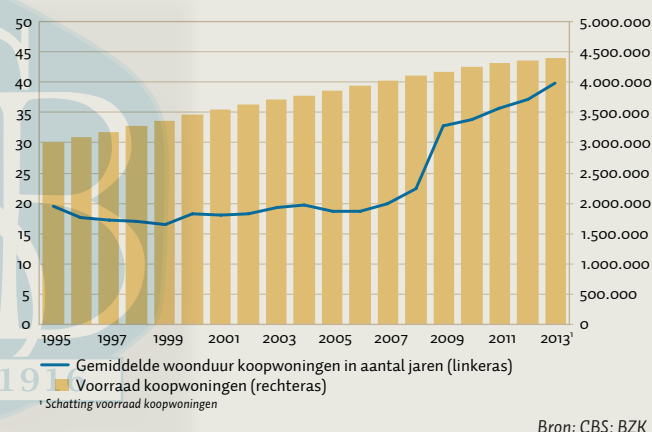
Nederlanders verhuizen gemiddeld zeven keer in hun leven. Dat komt neer op ongeveer één keer in de tien jaar. Een veelgemaakte fout is om dit cijfer toe te passen op alle segmenten van de woningmarkt. Jongeren verhuizen immers veel vaker dan ouderen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bewoners van een koopwoning bovengemiddeld lang in hun woning blijven wonen. In de figuur wordt de gemiddelde woonduur in een koopwoning benaderd door het aantal bestaande koopwoningen te delen door het aantal in dat jaar verkochte bestaande koopwoningen. Bij stabiele verkopen levert dit de gemiddelde periode op dat een huishouden in een koopwoning woont. De figuur toont tevens de voorraad koopwoningen.

Vóór de crisis lag de periode die huishoudens gemiddeld in een koopwoning woonden redelijk stabiel tussen de 15 en 20 jaar. Dit is inderdaad ruim boven het gemiddelde van 10 jaar. In de periode 1995–2007 is de woonduur bovendien verkort door de sterk stijgende woningprijzen en de overwaarde die hierdoor ontstond. Dit stelde huishoudens in staat om sneller door te stromen naar een duurdere woning.

In de crisis is de indicator voor de periode die een huishouden in een koopwoning woont, opgelopen naar 40 jaar. Als het aantal verkopen stabiel zou blijven op het huidige niveau, zou dat dus betekenen dat de meeste huishoudens die een woning kopen dat één tot twee maal in hun leven doen. Zij zouden dan in veel gevallen nooit doorstromen naar een duurdere koopwoning. Dit scenario lijkt zeer onwaarschijnlijk. Op basis van de woonwensen en inkomensvooruitzichten van jonge huishoudens lijkt het onvermijdelijk dat het aantal transacties op de woning-

markt in de toekomst weer zal aantrekken, zodat de gemiddelde woonduur weer omlaag gaat. Het is echter onzeker hoe snel dit zal gaan. Potentiële restschulden maken het voor veel jonge huishoudens in een koopwoning momenteel onmogelijk om door te stromen naar een duurdere woning. Als de woningprijzen weer stevig gaan stijgen, kan dit probleem snel verdwijnen. Als prijsstijgingen echter uitblijven, zullen restschulden nog jarenlang de doorstroom op de woningmarkt beperken. ■ **STEVEN JONK**(DNB)

Indicator gemiddelde woonduur koopwoningen en voorraad koopwoningen

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Bruto handel versus toegevoegde waarde

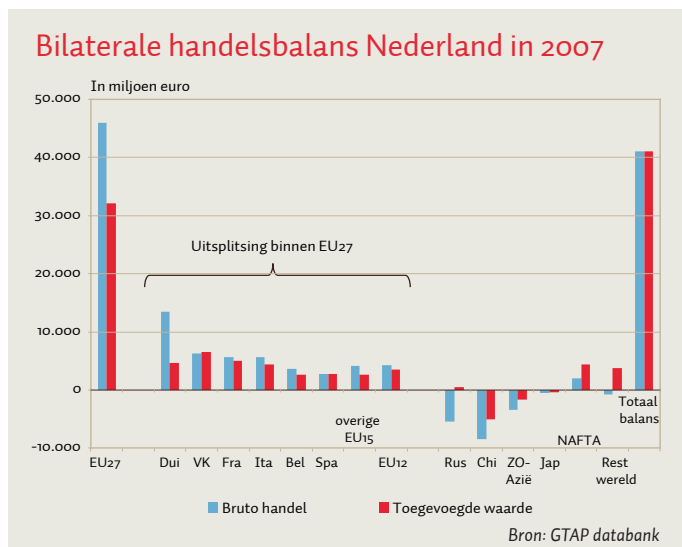
GROEI & CONJUNCTUUR

De recente handelsliteratuur benadrukt een belangrijke beperking van de traditionele handelsstatistieken, die gebaseerd zijn op de brutohandelswaarde: ze houden onvoldoende rekening met het toenemende belang van wereldwijde productieketens voor de internationale handel. Ten eerste: de grotere stroom van intermediaire producten tussen landen leidt meer dan eens tot dubbeltelling. Ten tweede en belangrijker: de traditionele statistieken in brutohandelswaarde kun-

nen een misleidend beeld geven van de internationale bilaterale handelsbetrekkingen. Voor landen zoals Nederland, die sterk geïntegreerd zijn in de wereldwijde productieketen, kunnen de verschillen in bilaterale handelsbalansen tussen bruto- en toegevoegde waarde aanzienlijk zijn. De figuur toont de handel in termen van bruto- en toegevoegde waarde voor Nederland in 2007. Het eerste dat opvalt, is dat het bilaterale handelsoverschot met de rest van de EU in toegevoegde-waardetermen ongeveer een derde lager is dan in brutotermen. De interne onevenwichtigheden in EU-handel worden dus overschat in de brutohandelsstatistieken.

Daarnaast wijst de figuur op de rol van Nederland als een netto importeur van intermediaire producten van buiten de EU die vervolgens binnen de EU worden geëxporteerd. De figuur toont dat een groot deel van het gat tussen de brutowaarde en toegevoegde waarde binnen de EU te verklaren is door het bilaterale overschot met Duitsland. Dit betekent dat Nederland – vooral via Rotterdam – een internationaal handelsknooppunt is voor intermediaire toevoer uit derde landen, zoals Rusland en China, naar met name Duitsland.

Ook verandert de Nederlandse handelsbalans met andere wereldregio's in termen van bruto- en toegevoegde waarde aanzienlijk. Bijvoorbeeld: er is een brutokort op de handelsbalans met Rusland en de rest van de wereld, maar een handelsoverschot in termen van toegevoegde waarde met deze regio's. Het handelstekort met China is verminderd met ongeveer een derde en het handelsoverschot met de VS (en andere NAFTA-landen) is verhoogd met meer dan de helft. ■ **HUGO ROJAS-ROMAGOSA** (CPB)

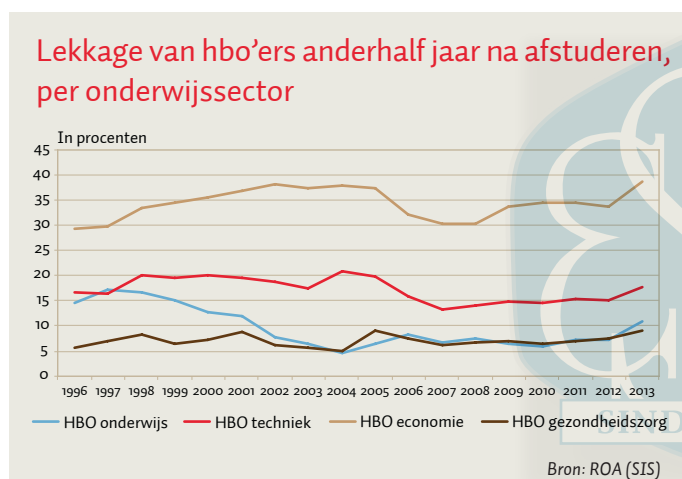

Lekkage van recent afgestudeerde hbo'ers

ARBEIDSMARKT

Diverse studies laten zien dat ongeveer de helft van de technisch opgeleiden ook daadwerkelijk een technisch beroep uitoefent. Men spreekt daarom over een lekkage van technisch opgeleiden van ongeveer 50 procent. Op basis van het Schoolverlatersonderzoek dat door het ROA wordt verricht, kan onderzocht worden of dit lek onder recent afgestudeerde technici ook zo hoog is. Bovendien kan een vergelijking gemaakt worden met andere onderwijssectoren. Onder de afgestudeerden die anderhalf jaar na het behalen van hun hbo-diploma werkzaam zijn, is gevraagd welke opleidingsrichting door hun werkgever

voor hun huidige functie vereist werd. Indien men aangaf dat een geheel andere richting of geen specifieke richting vereist werd spreken we van (subjectieve) lekkage. In de figuur is voor 4 van de 7 hbo-sectoren – techniek, economie, onderwijs en gezondheidszorg – de lekkage weergegeven van 1996 tot en met 2013. De lekkage is over de gehele tijdsperiode het hoogst onder afgestudeerden met een hbo-opleiding Economie. Gemiddeld over alle jaren is de lekkage onder economen 34 procent. Dit is duidelijk hoger dan de lekkage (17 procent) onder recent afgestudeerde technici. Voor beide onderwijssectoren geldt echter eenzelfde patroon over de tijd: de lekkage nam van 1996 langzaam toe tot in 2004, en daalde toen tot ongeveer 2008, maar sindsdien stijgt ze weer. In 2013 was de lekkage van recent afgestudeerden binnen de onderwijssector economie 39 procent en binnen techniek 18 procent. Deze percentages zijn relatief hoog en weerspiegelen mogelijk het beeld dat men met een economische en technische opleiding overal aan de slag kan. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat deze afgestudeerden moeilijk een passende baan vinden. De lekkage in de onderwijssector gezondheidszorg laat een min of meer vergelijkbaar patroon zien als de sectoren economie en techniek. Maar het lekkagepercentage ligt beduidend lager: over de gehele tijdsperiode heeft slechts 7 procent van de recent afgestudeerden een functie waarin een geheel andere of geen specifieke richting voor vereist was. De lekkage onder hbo-afgestudeerden in de richting onderwijs is van 1996 tot en met 2012 afgenomen van 15 tot 7 procent. ■ **ANNEMARIE KÜNN-NELEN** (ROA)

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.